

Magdalena Jaworska

Proeuropejska perswazja : "Europrzeciąganie"

Pisma Humanistyczne 5, 118-134

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PROEUROPEJSKA PERSWAZJA – „EUROPZECIĄGANIE”

Robert Schuman obok Konrada Adenauera i Jeana Monneta, twórca koncepcji zjednoczonej Europy, uważał, że droga do niej będzie długa i trudna, w związku z czym należy budować Europę krok po kroku.¹

Przewidywania te potwierdziły się i proces jednoczenia Europy okazał się skomplikowany, długotrwały, rozłożony na etapy.

Po 1989 r. proces jednoczenia się Europy nabrał nowego tempa, uległ przyspieszeniu, ale jednocześnie stanęły przed nim nowe wyzwania i nadzieje wielu europejskich narodów. Wraz z załamaniem się systemu państw realnego socjalizmu Polska i inne kraje tego regionu podjęły radykalne zmiany ustrojowe, zadeklarowały chęć dołączenia do integrującej się Europy, aktywnie włączyły się w proces likwidowania europejskich podziałów.²

Po 1989 r. tak pojmowana jedność Europy, nabrała nowego znaczenia. Dlatego właśnie coraz więcej narodów aspiruje do zjednoczonej Europy. Wśród nich także Polska. Fakt ten budził, budzi i będzie budził wiele rozważań, sporów i podziałów. W Polsce, podobnie zresztą jak w innych krajach zbliżających się do zjednoczonej Europy, mamy z jednej strony euroentuzjastów, a z drugiej eurosceptyków. Na kształtowanie się takich postaw wpłynęła m.in. nabierająca tempa i wyrazistości debata publiczna zwana „europzeczaniem”. Przedstawione przez polityków definicje sytuacji negocjacyjnej oraz jej efekty w kontekście interesów państwa, ułatwiają wielu osobom wykrystalizowanie opinii na ten temat.

Podział na zwolenników integracji i jej przeciwników jest czytelny. Socjaldemokratyczno – ludowy (jeszcze wtedy) rząd L. Millera i ugrupowania centroprawicowe, swoim priorytetem uczyniły przystąpienie Polski do UE. Fakt ten jawnie kontestuje Liga Polskich Rodzin jak i Samoobrona.³ Towarzyszą temu systematycznie ataki propagandowe Radia Maryja i „Naszego Dziennika”.

Jednym z podstawowych czynników warunkujących stosunek społeczeństwa polskiego do struktur i działalności UE jest wiedza o niej, oraz zdolność oceniania korzyści i strat po wejściu do zjednoczonej

¹ J. Lecaunet, *Europa kraina młodości* [w:] *Chrześcijański dyplomata i Europejczyk. Aktualności wzoru osobowego*, R. Shuman, Gliwice 1991, s. 91.

² J. Świeca, *Polityczny proces integracji europejskiej. Idee – wyzwania – dyplomacja* [w:] *Z problemów współczesnej myśli politycznej*, tom 1, A. Hrebenda (red), Katowice 1997, s. 91.

³ J. Paradowska, *Euro optymizmi, eurosceptycy i eurobojętni*, „Polityka” nr 1, 12.2002-03.2003, s. 17.

Europy. To znacząco obrazuje podział na eurofobów i eurofili, eurosceptyków i euroentuzjastów, narodowców czy Europejczyków. W mojej pracy przedstawię językowy obraz UE w wypowiedziach jednej z tych grup, euroentuzjastów.

CZYM JEST JĘZYKOWY OBRAZ?

Renata Grzegorzczkova definiuje językowy obraz świata jako strukturę pojęciową, charakterystyczną dla każdego języka, za pomocą której ludzie mówiący tym językiem ujmują (klasyfikują, interpretują) świat.⁴ Dla Jolanty Maćkiewicz językowe odtwarzanie rzeczywistości obejmują [...] strukturyzację świata, czyli wyodrębnianie obiektów i zjawisk, będących obiektem zainteresowania danej wspólnoty ludzkiej [...] opis tych wyodrębnionych obiektów i zjawisk, podanie ich cech [...] uporządkowanie opisanych obiektów i zjawisk i [...] ich ocenę.⁵

Językowy obraz UE w wypowiedziach euroentuzjastów skupia się na pozytywnych emocjach zadowolenia i nadziei wiążącej się z perspektywą awansu cywilizacyjnego Polski. Dobrze dla naszego kraju, że stanie się zamożny, bezpieczny, rządzony zgodnie z mądrym prawem, że znajdzie się obok bogatych sąsiadów. To główne elementy wizji Polski po integracji z UE.

W „Gazecie Olsztyńskiej” codziennie ukazują się wypowiedzi znanych osób z estrady, życia publicznego i społecznego, które są „za” przystąpieniem Polski do Unii. Są one przekonane o potrzebie najpełniejszego rozwoju integracji europejskiej, pogłębienia wszechstronnych związków między krajami członkowskimi UE. Oto kilka wypowiedzi, które obrazują mechanizmy kreowania obrazu Polski po akcesji z UE:

Marek Marcinkowski, dyrektor Miejskiego Ośrodka Kultury w Olsztynie. *Oczywiście jestem „za”. Kulturowo zawsze byliśmy Europejczykami, a przynajmniej od 966 roku, czyli od dnia chrztu Polski. Integracja to powrót do tradycji. Kultura włoska, niemiecka czy francuska jest nieodłącznie związana z naszą. Podobnie my wnieśliśmy swój wkład w dorobek kulturalny Starego Kontynentu. W latach 1945-89 byliśmy odcięci od Europy „żelazną kurtyną”. Teraz musimy to nadrobić.*⁶

Janusz Strzelecki, szef olsztyńskiego Monaru.

Zawsze wydawało mi się to tak oczywiste, że ciężko mi znaleźć argumenty. Nie wyobrażam sobie jakiegokolwiek innej alternatywy dla integracji z Unią. Czuję się Polakiem, ale też Europejczykiem. Jestem za wejściem do Unii, bo kilkanaście lat swego życia spędziłem w twierdzy o nazwie PRL. Nie chciałbym przeżywać tego ponownie. Nie życzę tego również swoim dzieciom. Czuję się wolny i chciałbym się jak najdłużej

⁴ R. Grzegorzczkova, *Pojęcie językowego obrazu świata* [w:] *Językowy obraz świata*, J. Bartmiński(red), Lublin 1999, s. 45.

⁵ G. Habrajska, *Metody ankietowe i analiza tekstów w badaniach obrazu świata* [w:] *Język a kultura*, tom 13, A. Dąbrowska i J. Anusiewicz (red), Wrocław 2000, s. 73.

⁶ „Gazeta Olsztyńska” 14.02.2003, s. 5.

*cieszyć tą wolnością. Dodatkowo, jako terapeuta jestem za poszukiwaniem podobieństw, a nie różnic. Wejście do Unii pozwoli nam przewyciężyć dziedzictwo PRL. Bywam na zachodzie i stwierdzam, że istnieją dziedziny, w których dzieli nas od innych państw kolosalna przepaść. Jestem już bardzo znużony uganianiem się za każdym groszem. Myślę, że wraz z wejściem do Unii wzrośnie standard życia, którego wciąż zazdroszczę obywatelom Zjednoczonej Europy.*⁷

Ksiądz Henryk Błaszczyk, proboszcz parafii w Klebarku Wielkim.

*Wydaje mi się, że wszyscy żyjemy w pewnych społecznościach cywilizacyjnych. Nasz naród akurat żyje w cywilizacji europejskiej, w której istnieją wartości oparte na ewangelii. Te wartości nas jednoczą. Wspólnota europejska istniała już w średniowieczu, ale została zniszczona przez podziały, które wzniesli ludzie. Poza tym powinniśmy mieć dostęp do pewnych technologii świata zachodniego. Odczuwam pewien niepokój, gdyby Europa zamknęła nam drzwi przed nosem. Polak nigdy nie znośił być Parnasem wśród narodów. Nieraz w przeszłości z tego powodu wznoszono bunt i przelewano krew. Obawiam się, że gdyby tym razem zepchnięto nas na margines, w Polakach znów odezwałby się duch przeszłych pokoleń. Wtedy bylibyśmy biedni, ale w ostrogach. Inną kwestią jest to, że w Europie jesteśmy od wieków. Obecnie możemy jedynie zostać przyjęci do struktur europejskich.*⁸

Przytoczone wypowiedzi euroentuzjastów mają zachęcić innych do pozytywnej oceny przystąpienia Polski do Unii. Od kilku miesięcy ukazują się także billboardy na naszych ulicach z napisem „Jestem Europejczykiem” lub „Jestem Europejką”. Widnieją na nich twarze znanych ludzi takich jak: Krzysztof Hołowczyc, Anna Maria Jopek, Anna Przybylska, Jolanta Kwaśniewska. Wzbogacone są unijną symboliką i akcentami narodowymi. Każdy z nich ma swój sposób, by wizualnie przybliżyć Polskę Europie lub Europę Polsce.

Obszary do pracy na temat językowego obrazu UE w wypowiedziach euroentuzjastów są bardzo różnorodne. Począwszy od języka reklam, plakatów czy biuletynów poprzez wypowiedzi euroentuzjastów, a skończywszy na ich wizerunku stworzonym przez telewizję i prasę. W mojej pracy na podstawie ankiet (przeprowadzonych w gronie euroentuzjastów i eurosceptyków) zbuduję wizerunek euroentuzjastów i kreowany przez tą grupę obraz UE. Wizerunek ten skonfrontuję z wypowiedziami zwolenników integracji znajdującymi się w prasie.

I. Charakterystyka zbiorowości badanej i procedura badań.

W swojej pracy zastosowałam badania ankietowe, które dają możliwość wydobycia wszechstronnych danych w dużej mierze porównywalnych. Równocześnie jednak ukazują one językowy obraz świata tylko konkretnej grupy ludzi w określonym czasie, który jest uogólniony.⁹

⁷ „Gazeta Olsztyńska” 21.02.2003, s. 5.

⁸ „Gazeta Olsztyńska” 26.02.2003, s. 5.

⁹ G. Habrajska, *Ankiety i analiza tekstów w badaniach IOS* [w], op. cit, s. 82.

Prezentowaną ankietę przeprowadziłam w połowie kwietnia 2003 r. i objęłam nią mieszkańców Katowic, Olsztyna i Kłębowa. Ankieta objęła 30 osób, w tym 14 kobiet i 16 mężczyzn.

Badanie nie miało charakteru personalnego. Selekcję przeprowadziłam uwzględniając następujące parametry: płeć, wiek, wykształcenie, zatrudnienie, grupa społeczna i miejsce zamieszkania. Głównym celem badania jest ustalenie językowego obrazu UE w wypowiedziach euroentuzjastów.

Pytania badawcze były następujące:

1. Czy jest Pan/Pani za przystąpieniem Polski do UE?
2. Jakie emocje wzbudzają w Panu/Pani słowa „integracja Polski z UE”?
3. Jak postrzega Pan/Pani UE?
4. Jakie korzyści upatruje Pan/Pani po przystąpieniu Polski do UE?
5. Z jakim zwierzędziem kojarzy się Panu/Pani UE i dlaczego?
6. Proszę ocenić poziom zainteresowania problematyką integracji Polski z UE.¹⁰

Płeć	Liczba respondentów
Kobiety	14
Mężczyźni	16
Razem	30

Wiek	Liczba respondentów
18-24	16
25-38	5
40-59	5
Powyżej 59	4
Razem	30

Wykształcenie	Liczba respondentów
Podstawowe	2
Zawodowe	5
Średnie	6
Wyższe	17
Razem	30

¹⁰ Pytania opracowano na podstawie pracy: *Polacy wobec wielkiej zmiany. Integracja z UE*, L. Kolarska - Bobińska (red), Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2001.

Zatrudnienie	Liczba respondentów
Przedsiębiorstwo państwowe	5
Strefa budżetowa	5
Gospodarstwo rolne	4
Emerytury, renty	3
Bezrobotni	4
Niepracujący	7
Razem	30

Grupa społeczna	Liczba respondentów
Kadra kierownicza	5
Pracownicy umysłowi	6
Handlowcy	5
Robotnicy	2
Rolnicy	3
Właściciele	0
Uczniowie, studenci	8
Inne	1
Razem	30

Miejscowość	Liczba respondentów
Powyżej 200 tys.	15
50 – 200 tys.	0
Poniżej 50 tys.	10
Wieś	5
Razem	30

Stosunek do członkostwa w UE	Liczba respondentów
Euroentuzjaści	25
Eurosceptycy	5
Razem	30

Podziału takiego dokonałam wiedząc, że w rozmaitych grupach społecznych poziom poparcia dla integracji jest różny. Różnorodność budowania obrazu „Krajów 15” wynika z różnicy bagażu doświadczeń i wiedzy o Unii. Stosunek do integracji z UE jest skorelowany także z wiekiem (im młodszy respondenci, tym postawy bardziej pozytywne), oraz wykształceniem (często wyższe wykształcenie sprzyja pozytywnemu stosunkowi do UE). Powyższy wybór pozwoli mi pokazać kilka typów euroentuzjastów, którzy tworzą różne wizje i obrazy UE.

1. Czy jest Pan/Pani za przystąpieniem Polski do UE?

Niniejszy fragment poświęcony będzie zachowaniu w ewentualnym referendum integracyjnym. Na podstawie sondażu zauważam, że po pierwsze, idea integracji zyskuje poparcie 83% osób spośród wszystkich ankietowanych. Po drugie, pokazuje raczej słaby

oddźwięk społeczny dla haseł antyunijnych zgłaszanych przez niektóre partie.

Najwięcej zwolenników członkostwa Polski z Unią znaleźć można wśród badanych od 18 – 24 lat (53,3% osób). Poparcie maleje w starszych grupach. Najsilniejszy sprzeciw wzbudza projekt integracji z UE w grupie osób w średnim wieku 40 – 59 lat (16,7% osób przeciw integracji z UE). Poziom poparcia dla członkostwa wiąże się z wykształceniem. Widać to w deklarowanej frekwencji w referendum.

Głos w referendum	Wykształcenie				Razem
	podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe	
Za	0		6	13	19
Przeciw	1				1
Nie zamierzam głosować	1	1	1	1	4
Nie wiem		4		2	6
Razem	2	5	7	16	30

Wyższe wykształcenie sprzyja aktywności politycznej. 13 osób z wyższym wykształceniem weźmie udział w referendum, z wykształceniem podstawowym nikt nie weźmie udziału. Najwięcej euroentuzjastów integracji ujawniło się wśród kierowniczej kadry, uczniów i studentów. W grupach rolników i robotników odnotowałam największą liczbę osób niezdecydowanych, lub nie zamierzających wziąć udziału w referendum. Grupy te są celem „europrzeciągania”.

Poziom poparcia członkostwa UE związany jest z miejscem zamieszkania. Zależy od tego, czy jest to miasto, czy wieś. Wielkość samego miasta ma niewielkie znaczenie.

Generalizując, są powody, by twierdzić, że młodość i lepsze (wyższe) położenie w strukturze społecznej sprzyja trwałości pozytywnych nastawień wobec problemu integracji Polski ze strukturami europejskimi.¹¹

Na podstawie odpowiedzi respondentów euroentuzjastów i eurosceptyków wywnioskować można, że modelowym euroentuzjastą jest osoba w wieku od 18 – 35 lat, mieszkająca w dużym mieście, posiadająca wyższe wykształcenie, najczęściej właściciel dużej firmy prywatnej lub osoba, która dobrze ocenia swoje warunki materialne.

Chcąc odtworzyć wizerunek UE w wypowiedziach euroentuzjastów wzięłam pod uwagę wskaźniki takie jak: typ wspólnoty, jaka jest Unia Europejska - technika animalizacji, emocje w stosunku do UE, korzyści, które upatrujemy po integracji z „Krajami 15” .

¹¹ B. Mach, K. Słonczyński, *Stabilność euroentuzjazmu i eurosceptyzyzmu w czasie: jej poziom oraz przyczyny i skutki*. [w:] *Polacy wobec integracji Polski z UE*, B. Mach, Zaborowski, K. Słonczyński (red), Warszawa 1998, s. 67.

Drugie pytanie brzmiało:

2. Jakie emocje wzbudzają w Panu/Pani słowa „integracja Polski z UE”?

Integracja z UE wywołuje rozmaite emocje. W jednych budzą się nadzieje na lepszą Polskę, w innych strach przed nowością i globalizacją. 30 respondentów proszonych o wybranie dwóch spośród ośmiu odczuć jakie wywołują w nich słowa „integracja Polski z UE” wymienia nadzieje (90% respondentów). Często pojawiały się także obawy (36,7 % respondentów) i niepewność dotycząca przyszłości. Bardzo dobrze proces mieszania się skrajnych emocji w budowaniu obrazu Polski po integracji z UE ukazuje wypowiedź studentki z Uniwersytetu Warmińsko – Mazurskiego:

Marta Kowalska, studentka bioinżynierii zwierząt.

Unia daje dużo możliwości, ale boję się np. podwyżek cen, nowej waluty. Dużo się obiecuje, ale czy taka piękna będzie rzeczywistość, jaką przed nami maluje władza? Dużo osób może się nie odnaleźć w nowym świecie. Jestem pewna jednego. Po integracji poprawią się możliwości ludzi młodych.¹²

Nadzieje towarzyszą typowym euroentuzjastom, ludziom młodym, lepiej wykształconym, na lepszych stanowiskach zatrudnionych.

Najczęściej pojawiającą się kombinacją były pary uczuć pozytywnych: nadzieja – entuzjazm (33% ankietowanych). Zaraz po nich w grze emocji znajdują się nadzieje – obawy (26,7% ankietowanych). Takie połączenie sugeruje, że wizja zjednoczonej Europy w wypowiedziach euroentuzjastów nie jest zupełnie pozytywna, a ocena eurosceptyków – negatywna. Odpowiedzi popierających integrację Polski z UE można z jednej strony uznać za przejaw ostrożności lub niepewności, z drugiej zaś za wyraz realizmu.

Jakie emocje wzbudzają w Panu/Pani słowa „integracja Polski z UE”	Liczba respondentów
Nadzieje	27
Akceptacje	4
Obawy	11
Strach	4
Zaciekawienie	3
Entuzjazm	9
Obojętność	1
Znudzenie	1
Nie wiem	-
Razem	60

12 „Gazeta Olsztyńska:” 22.04.2003, s.10.

Pary odczuć	Liczba respondentów
1) nadzieje + entuzjazm	10
2) nadzieje + obawy	8
3) nadzieje + strach	2
4) nadzieje + akceptacja	3
5) nadzieje + znudzenie	1
6) nadzieje + zaciekawienie	2
7) akceptacja + zaciekawienie	1
8) obawy + strach	2
9) obojętność + znudzenie	1
Razem	30

Słowa „integracja Polski z UE” wywołują u respondentów różne emocje, ani raz nie padła odpowiedź „nie wiem”.

3. Jak postrzega Pan/Pani UE?

Analiza wypowiedzi respondentów dotyczy tego jaką wspólnotą jest UE dla euroentuzjastów. Rekonstrukcja pytania daje możliwość dwojakiego postrzegania UE. Pierwszy, to wymiar ekonomiczno – polityczny zjednoczonej Europy. Drugi to wspólnota wartości i kultury.

Czy Pana/i zdaniem Unia jest	Wspólnotą kulturową	Wspólnotą polityczną	Wspólnotą ekonomiczną	Wspólnotą wartości	Nie wiem
Unia jest	2	5	19	4	-
Razem					30

Dla większości euroentuzjastów Unia Europejska jest przede wszystkim wspólnym rynkiem ekonomicznym (63,3% ankietowanych). Taka odpowiedź dominuje we wszystkich grupach wyodrębnionych ze względu na wiek, wykształcenie, zawód. Jako wspólnotę polityczną, niewielu zwolenników integracji tak postrzega UE, bo tylko 16,7% ankietowanych. Myślę, że duży wpływ ma na to negatywna konotacja słowa „polityka”, także w kontekście ostatnich afer politycznych w Polsce.

Zwolennicy wspólnoty wartości są silniej reprezentowani przez starszych euroentuzjastów – powyżej 50 roku życia z różnym wykształceniem. Można by zadać drugie pytanie: „co to jest wspólnota wartości?”. Czy jest to wspólnota „wartości europejskich” czy „tradycyjne wartości” rozumiane bardziej konserwatywnie. Trudno jednoznacznie powiedzieć. Myślę, że chodzi tu o wyższe wartości bardziej duchowe, nie tylko

finansowo-polityczne. Bardzo ciekawym faktem jest brak odpowiedzi „nie wiem”, wszyscy ankietowani mają wizerunek UE.¹³

4. Jakie korzyści upatruje Pan/Pani po przystąpieniu Polski do UE ?

Korzyści	Liczba respondentów
Wyższe zarobki	7
Zmniejszenie bezrobocia	3
Nowy napływ technologii	6
Otwarcie granic	6
Większe bezpieczeństwo kraju	3
Inne korzyści: wyjazdy na stypendia zagraniczne	3
Brak korzyści	2
Razem	30

Euroentuzjaści bardzo jasno wskazują, że integracja z UE, oznacza dla Polaków przede wszystkim poprawę funkcjonowania gospodarki, ogólny wzrost dobrobytu. Okazuje się, że większość udzielonych odpowiedzi pokazuje proces integracji jako szansę poprawy warunków życia Polaków.

Wyliczone korzyści to najważniejsze argumenty przywoływane przez euroentuzjastów. Proces ten obrazują poniższe wypowiedzi:

Zbigniew Marek Hoss, dyrektor Teatru im. Jaracza w Olsztynie.

Jestem za wejściem do Unii. Od dzieciństwa marzyłem o tym, żeby nie było granic. Od 16 roku życia odwiedziłem różne kraje i byłem szczęśliwy, że mogę podróżować. Teraz możemy być jeszcze bardziej wolni.

Czuję się związany z miastem, krajem, ale i z kulturą łacińską, z której zrodziła się Europa. Cieszę się, że przestanę być obywatelem drugiej kategorii. Także Polska jako kraj odniesie istotne korzyści. Wreszcie przestanie nas ograniczać prawo podatkowe, bankowe, które hamuje rozwój gospodarki.

Zastanawiam się też, jaką mamy alternatywę dla integracji z Unią Europejską. Często podróżuję za naszą wschodnią granicę, do Rosji, na Litwę, Białoruś. Widzę, jak tam żyją ludzie i jestem przerażony. Za nic nie chciałbym tego u nas. Polacy muszą zrozumieć, że razem łatwiej osiągnąć cel. Takiej szansy nie można zaprzepaścić.¹⁴

¹³ *Polacy wobec wielkiej zmiany. Integracja z UE.*, L. Kolarska - Bobińska (red), Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2001, s. 53.

¹⁴ „Gazeta Olsztyńska” 20.02.2003, s. 5.

Edward Waszak, dyrektor Szkoły Podstawowej nr 7 w Giżycku
*Jestem za przystąpieniem Polski do Unii. Jest to podstawa naszego bytu w Europie Środkowej. Nie widzę innej możliwości. Wyrówna to bowiem nasze szanse jako Polaków – obywateli Europy, stworzy nowe rynki pracy, znikną także fizyczne granice na zachodzie kraju. W przeciwnym razie grozi nam chyba jakiś skansen. Faktem jest, że trzeba się uczyć, głównie języków i przekazu informacji, ale w ten właśnie sposób działają przecież Europejczycy. Musimy stawiać temu czoła.*¹⁵

Jerzy Kamiński, prezes Warmińsko-Mazurskiego oddziału Polskiej Izby Turystyki

*Często bywam w Rosji i na Litwie, i widzę jak zazdroszczą nam perspektyw wejścia do Unii. Uważają, że to dla Polski olbrzymia szansa odbicia się od dna. Ja też tak sądzę. Jeżeli spełnione zostaną obiecane warunki, to po przystąpieniu mamy szanse na wzrost gospodarczy i ograniczenie bezrobocia wśród młodych ludzi. Unia to szansa również dla turystyki. Wiele osób z ciekawości przyjedzie na Mazury jako mało znanej miejscowości, a jednocześnie pięknej części Unii Europejskiej. Spodziewać się też należy większej liczby turystów z Polski, którzy dzięki przystąpieniu do wspólnoty będą bogatsi i chętniej będą korzystać z walorów, które oferuje turystyka.*¹⁶

Zbigniew Ewertowski, dyrektor Nowomiejskiego Domu Kultury

Jestem wielkim zwolennikiem naszego przystąpienia do struktur Unii Europejskiej. Przede wszystkim otworzą się nowe szanse pracy dla dobrze i solidnie wykształconych młodych ludzi, znających języki obce. Uważam również, że nastąpi zwiększenie możliwości osłony socjalnej dla pozostających bez pracy, podobnie jak w krajach Unii.

*Jako osoba kierująca placówką kultury liczę także na ożywienie międzynarodowej wymiany kulturalnej. Jest to doskonała forma poznania obyczajów i życia innych narodów przez przeciętnego obywatela.*¹⁷

Zenon Kastrou, Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Iławie

*Jestem zdecydowanie za wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Członkostwo otwiera przed naszym krajem ciekawe perspektywy, daje duże szanse na rozwój gospodarczy. Jest również szansą dla samego społeczeństwa, a przede wszystkim ludzi młodych. Przy odpowiednich kwalifikacjach i znajomości języków obcych rynek pracy państw Unii Europejskiej będzie stał dla nich otworem.*¹⁸

Cytowani euroentuzjaści opisując integrację Polski z UE używają takich sformułowań:

¹⁵ „Gazeta Olsztyńska” 06.03.2003, s. 5.

¹⁶ „Gazeta Olsztyńska” 17.02.2003, s. 5.

¹⁷ „Gazeta Olsztyńska” 13.03.2003, s. 5.

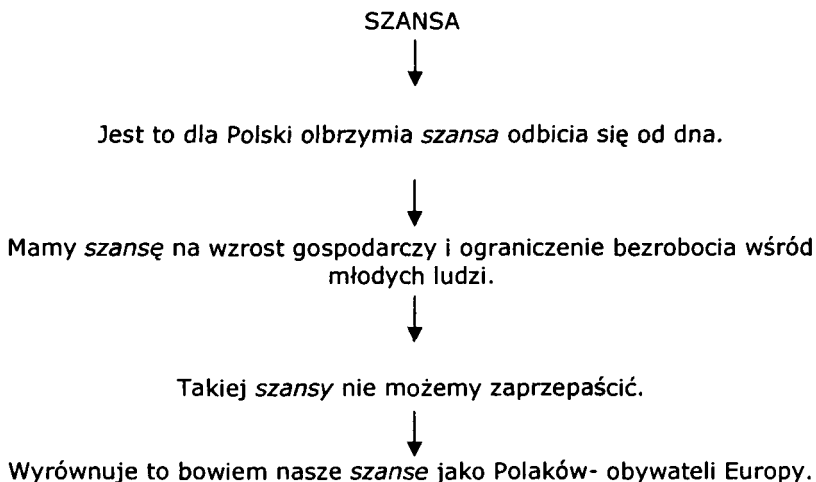
¹⁸ „Gazeta Olsztyńska” 17.03.2003, s. 5.

- to dla Polski olbrzymia szansa odbicia się od dna,
- mamy szansę na wzrost gospodarczy,
- ograniczenie bezrobocia wśród młodych ludzi,
- szansa dla polskiej turystyki,
- nowe perspektywy lepszej pracy,
- zwiększenie osłony socjalnej,
- międzynarodowa wymiana kulturalna.

Z wypowiedzi tych wynika, że UE to przysłowiowa „krajina mlekiem i miodem płynąca”, a Polska po przystąpieniu do UE też taka będzie. Opinia ta stopniowo wzmacnia się w społecznej świadomości. Euroentuzjaści stwarzają piękny obraz UE stosując wyolbrzymienia, np. olbrzymia szansa i słowa tzw. klucze np. nowa perspektywa, wzrost gospodarczy (schemat nr 1). Ich zdaniem integracja przyczyni się przede wszystkim do poprawy sytuacji w nauce, oświacie, służbach zdrowia i instytucjach kulturalnych. W społecznym odczuciu integracja będzie miała pozytywny wpływ na różne dziedziny życia społecznego. A więc poprawią się standardy życia i to jest najważniejsze dla wielu polskich rodzin. Niestety, za bardzo intensywne propagowanie korzyści, prowadzić może do wzbudzenia nadmiernych oczekiwań, ale bez tego trudno osiągnąć społeczne poparcie dla integracji.

Schemat nr 1

Schemat ten obrazuje użycie w różnych kontekstach leksemu „szansa”, najczęściej przywoływanego w wypowiedziach euroentuzjastów. Pojawia się on w połączeniach szablonowych i służy jako wyolbrzymienie korzyści dla Polski po integracji z UE. (Zdania z leksemem „szansa” znajdują się w wypowiedziach cytowanych przeze mnie euroentuzjastów z „Gazety Olsztyńskiej”).

Przede wszystkim otworzą się nowe *szanse* pracy dla dobrze i solidnie wykształconych młodych ludzi.

Członkostwo otwiera przed naszym krajem ciekawe perspektywy, daje duże *szanse* na rozwój gospodarczy.

Bez integracji nie będziemy mieli większych *szans* na rozwój.

5. Kolejne pytanie zadane respondentom brzmiało: Z jakim zwierzęciem kojarzy się Panu/Pani UE i dlaczego?

Odpowiedzi te są źródłem informacji o percepcje i emocje euroentuzjastów związanych z UE. Ze stosowaniem techniki animalizacji związane jest założenie, że rodzaj i powód skojarzeń odzwierciedla ukryte lub trudne do wyrażenia uczucia z obiektem badanym.¹⁹

W wyobrażeniu UE jako zwierzęcia, dominują 3 typy skojarzeń (schemat nr 2).

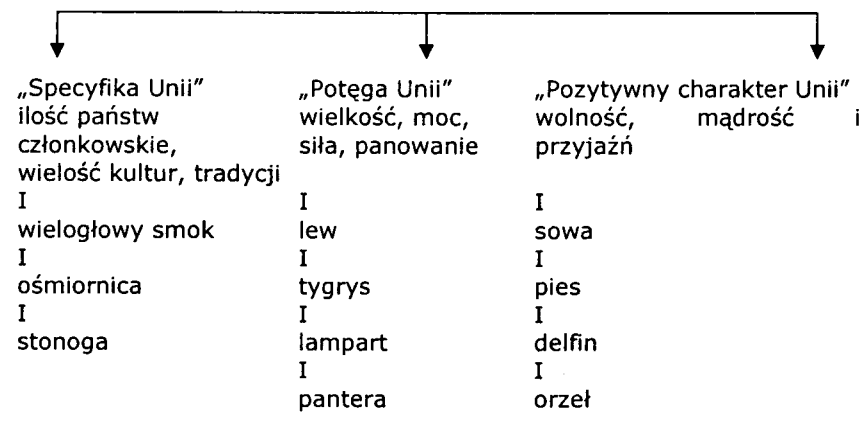
Pierwszy typ odzwierciedla bezpośrednio specyfikę Unii, która kojarzy się wieloma państwami np.:

- wielogłowy smok (każda głowa to inny kraj, inna kultura, inna tradycja),
- ośmiornica (odnogi kojarzą się z wielością krajów),
- stonoga (każda noga to inne państwo).
- Drugi typ odzwierciedla skojarzenia UE z wielością, siłą i mocą, używając konotacji zwierząt takich jak:
 - lew (postrzegany jako zwierzę silne, mocne, potężne, ale także jako król zwierząt. Obraz ten ukazuje dominację UE nad innymi państwami),
 - tygrys, lampart, pantera odzwierciedlają potęgę i siłę a przede wszystkim władzę.
- Trzeci typ odzwierciedla skojarzenia o charakterze pozytywnym UE, np.:
 - sowa (symbol mądrości i spokoju),
 - pies (przyjazne i ufnie zwierzę),
 - delfin (duży, mądry o nastawieniu przyjaznym).

¹⁹ J. Grzelak, D. Maison, G. Wąsowicz- Kiryło, *Kultura negocjacyjna Polaków w kontekście integracji z UE*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2000, s.20.

Osobom wykształconym UE kojarzy się ze zwierzętami, które są symbolami mądrości. Zwolennicy UE widzianej jako siła, moc, potęga (lew, tygrys), to w większości kadry kierownicze, osoby na wysokich stanowiskach. Dla młodych euroentuzjastów, Unia kojarzy się ze specyfiką wielości i różnorodności kultur (stonoga, ośmiornica). Tak jest odbierana UE przez euroentuzjastów – jako instytucja silna, dominująca, zarazem mądra, która gromadzi różnorodność kultur i tradycji. A wszystko to pozwala jej na spójne i harmonijne funkcjonowanie. Taki obraz UE jest reprezentowany w wypowiedziach większości zwolenników integracji Polski z UE .

Schemat nr 2.
Kategoryzacja skojarzeń

6. Proszę ocenić poziom zainteresowania problematyką integracji Polski z UE.

Poziom zainteresowania	Liczba respondentów
Bardzo się interesuję	6
Interesuję się	7
Średnio się interesuję	10
Nie interesuję się	6
Trudno powiedzieć	1
Razem	30

Zainteresowanie procesami związanymi z przystąpieniem Polski do UE podzieliło euroentuzjastów na interesujących się sprawami integracji (76,5% osób) i na tych, których temat ten nie ciekawi (23,3% osób). To pozwoliło na stworzenie dwóch modeli euroentuzjastów : INTLIGENTNY

EUROENTUZJASTA i NIEDOINFORMOWANY EUROENTUZJASTA (podział za Psierbińską). Inteligentni euroentuzjaści liczą się ze wszystkimi pozytywnymi i negatywnymi skutkami integracji. Mają oni najpełniejszą wiedzę i wizję procesu przystąpienia Polski do UE ²⁰. Niedoinformowani euroentuzjaści, czyli zwolennicy szybkiego i bezwarunkowego przyłączenia Polski do struktur unijnych, argumentują ogólnikowo proces integracji, nie wiedząc dokładnie, jakie Polska odniesie korzyści, a jakie straty. Obraz UE niedoinformowanych euroentuzjastów jest fragmentaryczny, oparty na stereotypach i zbitkach pojęciowych. Przykładem może być wypowiedź technika dróg i mostów z Olecka:

Jerzy Ziemkowski, technik dróg i mostów z Olecka.

Właściwie gorzej już być nie może, więc nie ma się czego obawiać. Dlatego popieram przystąpienie Polski do Unii Europejskiej. Zależy mi na przyszłości młodzieży i naszego kraju. Bez integracji nie będziemy mieli większych szans na rozwój. Nie boję się utraty przez Polskę tożsamości narodowej i tego, że bogaty Zachód nas wykupi. Dziwię się rolnikom, którzy twierdzą, że ich ziemię przejmą bogaci rolnicy z Unii. Jeśli są takimi patriotami, to niech jej po prostu nie sprzedają. Myślę, że Unia trochę powinna się przeobrazić, bo jej struktury są mocno skostniałe. Szkoda tylko, że nasze zarobki nie dorównują unijnym²¹.

Podział na euroentuzjastów inteligentnych i niedoinformowanych jest widoczny także na polskiej scenie politycznej.

Ze stopniem zainteresowania zagadnieniami unijnymi związany jest najsilniej poziom wykształcenia. Najwięcej osób z wykształceniem wyższym zadeklarowało swoje zainteresowanie 16 osób (tj. 53,3% ankietowanych). Respondenci euroentuzjaści z wykształceniem podstawowym i zawodowym, przyznają że nie za bardzo interesują się procesami unijnymi (10% ankietowanych - 3 osoby). Wyraźne różnice w poziomie zainteresowania dostrzec można w poszczególnych grupach zawodowych. Najwięcej euroentuzjastów interesujących się tematem Unii jest w grupach społecznych: uczniowie i studenci, kadry kierownicze, handlowcy.

II. WNIOSKI

Integracja z UE to najważniejsze wyzwanie jakie stoi obecnie przed Polską. Proces ten stał się źródłem wielu wyzwań, dylematów, wyobrażeń i postaw. Jedną z dominujących postaw jest popieranie integracji naszego kraju z UE. Zwolennicy członkostwa Polski w strukturach unijnych rysują bardzo mgliście korzyści, jakie odniesiemy, począwszy od

²⁰ Z. Pasierbińska, E. Turyk, P. Kubicki, M. Galent, *Interesy, szanse i zagrożenia a integracja europejska* [w] *Integracja europejska w oczach Polaków*, Z. Mach (red), Kraków 1998, s. 118-119.

²¹ „Gazeta Olsztyńska” 12.03.2003, s. 5.

zapobieżenia marginalizacji Polski, a skończywszy na cywilizacyjnym awansie kraju.

Informacje przekazywane w wypowiedziach euroentuzjastów składają się z wyobrażeń, wyidealizowanych obrazów, same zaś informacje dotyczą czasu przyszłego, abstrakcyjnego, świata projektowanego²². Świat projektowany jest repliką państw zachodu. Znajomość zachodnich języków, podróże na zachód, są gwarantem otwarcia się społeczności na integrację z „Krajami 15”, a w konsekwencji utożsamianie przyszłej Polski ze standardami życia w Niemczech, Anglii czy Francji. Wypowiedzi euroentuzjastów tworzą mieszankę nadziei z niewiedzą, mitów z różnymi oczekiwaniami. Europa w ich wyobrażeniach jawi się jako kontynent mlekiem i miodem płynący, gdzie dobrobyt łączy się ze sprawiedliwością a nowoczesność z potęgą.

Zwolennicy UE przepełniają swoje wypowiedzi nadziejami, które są najsilniejszymi odczuciami w stosunku co do Europy. Nierzadko nadzieje na polepszenia warunków życia werbalizowane są w formie naiwnej, szczególnie w wypowiedziach euroentuzjastów niedoinformowanych (*...będziemy korzystać z dobrobytu innych krajów..., ...pojawi się bardzo dużo możliwości...*), czasem też pojawia się retoryka rozpacz (*...właściwie gorzej już być nie może..., ...zmniejszy się bezrobocie...*) lub typowa łączliwość, która jest odbiciem standardowego, przeciętnego widzenia UE (*...nie ma innej alternatywy..., ...otworzą się nowe szanse...,... jest to odbicie się od dna...*).

Euroentuzjaści opisują UE jako wspólnotę ekonomiczną, dzięki której Polska podniesie się z kryzysu gospodarczego. Zwolennicy integracji zwracają uwagę na otwarcie granic, swobodny przepływ towarów, ograniczenie bezrobocia i głównie na tych filarach budują pozytywny obraz UE. W mniejszym stopniu rozumieją UE jako wspólnotę wartości.

Wizje przyszłej UE zależą od wieku, wykształcenia i wykonywanego zawodu. Młodzież upatruje najwięcej korzyści w wyjazdach zagranicznych na stypendia i wymiany międzyszkolnej. Te elementy dominują w budowanych przez nich obrazach UE. Euroentuzjaści starsi (powyżej 38 lat) perspektywę korzyści widzą w lepszej pracy i wyższych zarobkach.

Zarówno młodzi jak i starsi zwolennicy integracji operują kategorią wspólnoty, np. młodzi Polacy będą mieli lepiej, zależy mi na przyszłości młodzieży, zwiększy się osłona socjalna dla pozostających bez pracy. Takie odpowiedzi sugerują brak odczuwania korzyści indywidualnych i troskę o cały nasz kraj.

Językowy obraz UE w wypowiedziach euroentuzjastów jest szablonowy i bardzo ogólny. Wpływ na to ma stale stawiany językowi publicystyki medialnej zarzut szablonowości i nieprecyzyjności. Wprawdzie dziennikarze nie mają monopolu na szablonizację języka, ale jednak „królestwem szablonu” są właśnie środki komunikacji masowej. W określonych sytuacjach prasa, radio, telewizja „częstują” nas stale tymi

²² H. Kardela, *Ogdhena i Richardsa, Trójkąt uzupełniony, czyli co bada gramatyka kognitywna* [w:] *Językowy obraz świata*, J. Bartmiński (red), Lublin 1999, s. 20.

samymi szablonami, niejako do tych sytuacji „przypisanymi”.²³ Jest to jednym z najważniejszych powodów tego, że wypowiedzi zwolenników integracji z UE i wizerunek Unii przez nich tworzony jest niejasne i w takiej samej formie powielany. Prowadzi to do braku zainteresowania treścią komunikatów euroentuzjastów, które mogą być nużące i mało przekonujące.

„Mamy wrażenie, że kampania prowadzona jest „za szeroko”. Innymi słowy, ludzie dostają zbyt wiele informacji ogólnych zamiast kilku konkretnych, które ich dotyczą. Społeczeństwo może już odczuwać przesyt tymi nijakimi wiadomościami. A od przesytu blisko do niechęci”.²⁴

BIBLIOGRAFIA:

1. „Dziennik Zachodni” nr 109, 12. 05. 2003.
2. „Gazeta Olsztyńska” 14.02.2003.
3. „Gazeta Olsztyńska” 21.02.2003.
4. „Gazeta Olsztyńska” 26.02.2003.
5. „Gazeta Olsztyńska” 17.02.2003.
6. „Gazeta Olsztyńska” 06.03.2003.
7. „Gazeta Olsztyńska” 12.03.2003.
8. „Gazeta Olsztyńska” 13.03.2003.
9. „Gazeta Olsztyńska” 17.03.2003.
10. „Gazeta Olsztyńska” 22.04.2003.
11. Grzegorzycowa R., *Pojęcie językowego obrazu świata* [w:] *Językowy obraz świata*, J. Bartmiński (red), Lublin 1999
12. Grzelak ., Maison D., Wąsowicz- Kiryło D., *Kultura negocjacyjna Polaków w kontekście integracji z UE*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2000.
13. Habrajska G., *Metody ankietowe i analiza tekstów w badaniach obrazu świata* [w:] *Język a kultura*, tom 13, A. Dąbrowska i J. Anusiewicz (red), Wrocław 2000.
14. Habrajska G., *Ankiety i analiza tekstów w badaniach IOS* [w:] *Język a kultura*, tom 13, A. Dąbrowskiej, J. Anuszkiewicz (red), Wrocław 2000.
15. Kardela H., *Ogdlena i Richardsa, Trójkąt uzupełniony, czyli co bada gramatyka kognitywna* [w:] *Językowy obraz świata*, J. Bartmiński (red), Lublin 1999.
16. Kolarska - Bobińska L. (red), *Polacy wobec wielkiej zmiany. Integracja z UE* Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2001, s. 53.
17. Kołodziejczyk M., *Ruszyła kampania za Unią – i przeciw*, „Polityka” nr 20, 18.05.2002.

²³ H. Kurkowska, *Próba charakterystyki socjolingwistycznej współczesnego języka polskiego* [w:] *Współczesna polszczyzna. Wybór zagadnień*, H. Kurkowska (red), Warszawa 1981, s. 38.

²⁴ „Dziennik Zachodni” nr 109, 12. 05. 2003, s.10.

18. Kurkowska H., *Próba charakterystyki socjolingwistycznej współczesnego języka polskiego* [w:] *Współczesna polszczyzna. Wybór zagadnień*, H. Kurkowska (red), Warszawa 1981.
19. Lecaunet J., *Europa kraina młodości* [w:] *Chrześcijański dyplomata i Europejczyk. Aktualności wzoru osobowego*, R. Shuman, Gliwice 1991.
20. Mach B., Słomczyński K., *Stabilność euroentuzjazmu i eurosceptyzmu w czasie: jej poziom oraz przyczyny i skutki*. [w:] *Polacy wobec integracji Polski z UE*, B. Mach, Zaborowski, K. Słomczyński (red), Warszawa 1998.
21. Pasierbińska Z., Turyk E., Kubicki P., Galent M., *Interesy, szanse i zagrożenia a integracja europejska* [w] *Integracja europejska w oczach Polaków*, Z. Mach (red), Kraków 1998.
22. Paradowska J., *Eurooptymiści, eurosceptycy i eurobojętni*, „Polityka” nr 1, 12.2002-03.2003.
23. Świeca J., *Polityczny proces integracji europejskiej. Idee – wyzwania – dyplomacja* [w:] *Z problemów współczesnej myśli politycznej*, tom 1, A. Hrebenda (red), Katowice 1997.

Dr hab. Dariusz Rott